

Dôvodová správa

A. Všeobecná časť

Vláda Slovenskej republiky predkladá na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky návrh vládneho zákona Civilný mimosporový poriadok (ďalej len „vládny návrh zákona“).

Vládny návrh zákona bol vypracovaný na základe Legislatívneho zámeru rekodifikácie civilného práva procesného (ďalej len „legislatívny zámer“), ktorý schválila vláda Slovenskej republiky uznesením č. 283 z 5. júna 2013, ktorým zároveň poverila ministra spravodlivosti Slovenskej republiky predložiť vládny návrh zákona vypracovaného na základe schváleného legislatívneho zámeru na rokovanie vlády Slovenskej republiky, a na základe Programového vyhlásenia vlády Slovenskej republiky v časti Súdnictvo: „V záujme efektívneho súdnictva vláda bude prijímať systémové opatrenia na posilňovanie práva občanov na včasné súdne rozhodnutia, a to najmä v podobe podstatnej revízie Občianskeho súdneho poriadku.“. Predkladaný materiál je súčasťou Národného programu reforiem, ako aj opatrením pre uplatnenie *ex ante* kondicionalít, ktorých splnenie bolo Slovenskej republike uložené v rámci „Spôsobu uplatnenia *ex ante* kondicionalít pri príprave implementačného mechanizmu súdržnosti EÚ po roku 2014 v podmienkach Slovenskej republiky“.

Predkladaný vládny návrh zákona je súčasťou troch procesných kódexov (okrem Civilného mimosporového poriadku sú to Civilný sporový poriadok a Správny súdny poriadok), ktoré nahrádzajú súčasný Občiansky súdny poriadok č. 99/1963 Zb., pričom všetky tri navrhované procesné kódexy sú do legislatívneho procesu predložené súčasne. Predkladateľ si uvedomuje, že nová právna úprava si vyžiada rozsiahle zmeny vo veľkom počte právnych predpisov, pričom návrhy týchto zmien budú súčasťou samostatného zákona, ktorý bude predložený do legislatívneho procesu neskôr.

Zložitosť a predovšetkým rôznorodosť hmotnoprávnych vzťahov, ktoré sú predmetom civilného súdneho konania, odôvodňuje, aby pre súdne konania rôzneho druhu platili rôzne procesné pravidlá. Nie je možné spochybňovať základné delenie nachádzacieho (základného) súdneho konania na konania sporové a osobitné (tzv. „mimosporové“).

Na rozdiel od konania sporového („spor o hmotné právo“) bude Civilný mimosporový poriadok vychádzať z toho, že existuje skupina takých vzťahov, v ktorých sa spor o právo zásadne nepredpokladá. V týchto právnych otázkach je potrebná ingerencia štátu, vyvažovanie, hľadanie, udržiavanie a ochrana rovnováhy. Dôvodom je záujem na ochrane rodiny, statusu, vyššieho záujmu maloletého, ochrane hodnôt s cieľom zachovania právnej istoty. Vzhľadom na uvedené je potrebné hľadať kritérium pre členenie vzťahov na sporové a mimosporové v hmotnom práve – charaktere predmetu konania. Následne treba zdôrazniť z toho vyplývajúcu špecifikáciu určitých osobitých spoločenských vzťahov, ktoré si svojou právnou povahou vyžadujú iný rozsah a formu ochrany, a tá vyvoláva potrebu diferencovania právnej úpravy

procesného postupu.

Súčasnú skladbu mimosporových konaní predstavujú konania upravené v piatej hlave tretej časti Občianskeho súdneho poriadku – *de lege lata* však toto zoskupenie vecí nie je dôsledné. Dôvodné pochybnosti vyvstávajú najmä vo veciach určenia otcovstva, zapretia otcovstva, rozvodu manželstva a pod.

Mimosporové konania ponechávajú širší priestor pre ingerenciu štátu a realizáciu verejnej moci pri poskytovaní právnej ochrany, a to z úradnej povinnosti s cieľom ochrany práva účastníkov pri súčasnom presadzovaní verejného záujmu. Treba zdôrazniť, že hoci medzi účastníkmi mimosporových konaní nie je charakteristický spor o právo, nevylučuje to, že medzi nimi môžu vzniknúť rozpory ohľadne predmetu konania (napr. v konaní o dedičstve, pri otázkach výchovy, výživného, či v konaniach v niektorých veciach právnických osôb a i.). Mimosporové konania nepredstavujú konania, v ktorých neexistuje spor, ale konania, ktoré sú svojou povahou osobité.

V novej právnej úprave sa zavádza taxatívny výpočet mimosporových konaní podľa rakúskeho či nemeckého vzoru. Sporovými konaniami potom budú tie, ktoré nebudú explicitne zaradené medzi konania mimosporové.

Procesnoprávna úprava pri akceptovaní diferenciácie konania na sporové a mimosporové by mala určovať medze a mieru procesnej aktivity súdu v týchto konaniach. Mimosporové konanie z tohto uhla pohľadu treba vnímať ako „materiálne konanie“ (ovládané vyhľadávacím princípom), teda procesná úprava musí poskytovať súdu dostatok priestoru na to, aby zistil stav veci. V tejto súvislosti môže a musí zasahovať do dokazovania, čím ovplyvňuje procesné práva a povinnosti účastníkov konania. Vyšetrovací (vyhľadávací) princíp teda subsumuje mieru dôkaznej iniciatívy a procesnej aktivity súdu.

Naplnenie účelu týchto osobitných konaní je úzko späté aj s funkciou preventívnou – t. j. aby sa v týchto vzťahoch poskytovala ochrana právam a záujmom ešte pred ich porušením či ohrozením. Najdôležitejším princípom mimosporového konania je princíp ochrany verejného záujmu. Pre dôsledné naplnenie cieľu vyjadreného týmto princípom je potrebné uplatňovať aj iné metódy súdneho konania, ako je tomu v sporovom konaní, súd napríklad môže konať z úradnej povinnosti, uplatňuje sa v širšej miere vyšetrovací princíp, princíp oficiality, princíp materiálnej pravdy.

Myšlienka rozdelenia kódexov predstavuje veľkú koncepčnú zmenu prinášajúcu prehľadnosť v otázke vedenia konania, ktoré má byť bezpochyby v prípade sporových a mimosporových vecí rozdielne. Pre mimosporové konania sa upravili iba tie inštitúty, ktoré vykazujú určité odlišnosti v porovnaní so sporovým konaním, aby bolo dostatočne jasné, že v týchto prípadoch je vylúčená aplikácia Civilného sporového poriadku. Naopak procesné inštitúty, ktoré budú totožné v sporovom aj v mimosporovom konaní, sa osobitne vo všeobecnej časti mimosporového kódexu neupravili, ale sa odkázalo na subsidiárnu aplikáciu sporového

kódexu.

Vzhľadom na zložitost' vymedzenia mimosporových vecí pomocou všeobecných kritérií sa pristupuje k ich vymedzeniu taxatívnym výpočtom v druhej časti Civilného mimosporového poriadku.

Pre naplnenie účelu mimosporového konania predkladateľ považoval za potrebné zaviesť nové inštitúty, resp. precizovať inštitúty už existujúce, ktoré odstraňujú aplikačné nedostatky a nejasnosti súčasnej právnej úpravy.

Za účastníkov konania sa bude považovať navrhovateľ a tí, o ktorých to ustanoví samotný zákon. V konaniach, ktoré možno začať aj bez návrhu, budú účastníkmi konania aj tí, o ktorých právach a povinnostiach sa má konať.

Nakoľko si konanie v mimosporových veciach vyžaduje záujem spoločnosti, posilnená bude ingerencia prokurátora. Prokurátor bude mať právo podať návrh na začatie konania vo veciach, ktoré ustanoví zákon. V zákonom ustanovených konaniach bude mať prokurátor právo do konania vstúpiť.

Konanie v mimosporových veciach bude začínať na návrh účastníka konania a v taxatívne stanovených veciach vydaním uznesenia súdu o začatí konania. Proces dokazovania bude ovládaný vyšetrovacou zásadou a možnosťou súdu vykonať aj dôkazy, ktoré účastníci nenavrhli. Na postup vykonávania dôkazov sa bude subsidiárne aplikovať Civilný sporový poriadok.

Súd môže rozhodnúť aj *ultra petitem*, ak Civilný mimosporový poriadok neustanoví inak. Rozhodnutie súdu bude môcť súd zmeniť aj po jeho právoplatnosti v súlade so zásadou *rebus sic stantibus*, ak dôjde k zmene pomerov v zákonom stanovených prípadoch.

Opravné prostriedky sú primárne upravené v Civilnom sporovom poriadku, pričom Civilný mimosporový poriadok upraví iba výnimky zo všeobecnej úpravy.

V osobitnej časti Civilného mimosporového poriadku sú samostatne upravené jednotlivé mimosporové konania, pričom dôraz sa v nich kladie najmä na špecifikáciu inštitútov ako miestna príslušnosť, začatie konania, účastníci konania, potreba nariaďovať pojednávanie, forma rozhodnutia súdu vo veci samej, možnosť podania opravných prostriedkov a tiež možnosť zmeniť rozhodnutie napr. v dôsledku zmeny okolností.

Konania vo veciach rodinnoprávných sú v zákone taxatívne stanovené, pričom ich enumerácia je závislá od hmotnoprávnej úpravy rodinného práva v Občianskom zákonníku. Patria sem konanie o povolení uzavrieť manželstvo, o rozvod manželstva, o určenie neplatnosti a neexistencie manželstva, vo veciach určenia rodičovstva, vo veciach starostlivosti súdu o maloletých, o návrat maloletého do cudziny pri neoprávnenom premiestnení alebo zadržaní, vo

veciach osvojenia a vo veciach výživného plnoletých osôb.

Za účelom odbremenenia súdov sa celé prvoinštančné konanie o dedičstve vrátane vydávania všetkých rozhodnutí zverilo notárom ako súdnym komisárom. Sprehľadnila sa úprava účastníkov dedičského konania, ktorá je v súčasnosti roztrúsená vo viacerých ustanoveniach, aby v praxi nepretrvávali problémy, najmä s účasťou veriteľov v konaní o dedičstve a ich právami a povinnosťami. Novým spôsobom sa upravil procesný postup v prípadoch likvidácie dedičstva tak, aby sa odstránili doterajšie výkladové problémy a nejednoznačná výkladová prax. Nová právna úprava je preto podrobnejšia, precíznejšia, nepripúšťajúca divergentný výklad.

Konania v statusových veciach fyzických osôb sú taxatívne upravené v tomto zákone v závislosti od hmotnoprávnej úpravy. Predkladateľ sem zaraďuje najmä konanie o vyhlásení za mŕtveho, konanie o spôsobilosti na právne úkony, detenčné konanie, opatrovnícke konanie.

Predmet osobitého mimosporového konania vo veciach obchodného registra stanovuje predkladateľ taxatívnym výpočtom konaní. Osobitne sa zavádza konanie o zrušení zápisu údajov do obchodného registra, ktoré doposiaľ v právnej úprave absentovalo.

V Civilnom mimosporovom poriadku sú upravené procesnoprávne inštitúty týkajúce sa konaní vo veciach právnických osôb, ktoré sú určené taxatívnym výpočtom. Upravujú otázky týkajúce sa zrušenia a likvidácie právnických osôb, konanie vo veci menovania, odvolania a zmeny likvidátora, ako aj konanie o odmene likvidátora, konanie o vyhlásení obchodnej spoločnosti za neplatnú, kedy súd môže rozhodnúť o neplatnosti obchodnej spoločnosti iba z dôvodov stanovených zákonom, konanie o návrhu na vyhlásenie uznesenia obchodnej spoločnosti alebo družstva za neplatné, konanie o poverení zvolať valné zhromaždenie, konanie o vymenovanie nezávislého experta na posúdenie návrhu zmluvy o splynutí, zlúčení alebo projektu rozdelenia obchodnej spoločnosti a pod.

Ďalej medzi mimosporové konania patria konanie o umorenie listiny a konanie vo veciach solučných úschov, ktoré sa z dôvodu potreby odbremenenia súdov zverujú notárom, ako aj ustanovenia upravujúce osvedčenie o európskom exekučnom titule.

Samostatnú časť Civilného mimosporového poriadku tvoria niektoré ustanovenia o neodkladných a iných opatreniach súdu, ktoré predstavujú výnimky zo všeobecnej právnej úpravy Civilného sporového poriadku.

Novokoncipované ustanovenia štvrtej časti Civilného mimosporového poriadku dôsledne sledujú klasické dve fázy exekučného konania, ktoré sa uplatňujú i v otázkach tzv. personálnej exekúcie, a to nariadenie výkonu rozhodnutia uznesením ako prvú fázu a uskutočnenie výkonu rozhodnutia ako fázu druhú.

Pri rekodifikačných prácach boli využité aj viaceré úpravy z posledných noviel Občianskeho súdneho poriadku, ako aj predchádzajúca právna úprava, ktorá sa osvedčila. Na

rekodifikácii pracovala Rekodifikačná komisia pre Občiansky súdny poriadok kreovaná ministrom spravodlivosti Slovenskej republiky v júli 2012. Členovia Rekodifikačnej komisie boli účelne vybraní tak, aby sa vytvorila rôznorodá skupina, v ktorej pôsobia odborníci z radov sudcov, advokátov, exekútorov, notárov, expertov na právnu históriu či európske právo. Zastúpenie majú právni teoretici aj praktizujúci odborníci. Členmi Rekodifikačnej komisie sú aj českí odborníci na civilné právo procesné. Okrem stálych členov však Rekodifikačná komisia využila pri svojich prácach i názory a podnety ďalších expertov, ktorí pôsobia ako *ad hoc* členovia, či ako stáli členovia pracovných skupín pre jednotlivé oblasti civilného procesu.

Navrhovaný zákon sa skladá z piatich častí.

Pred samotným paragrafovým znením uvádzajú zákon základné princípy, na ktorých má stáť samotný zákon. Základné princípy tvoria rámec výkladových pravidiel, v súlade s ktorými majú byť aplikované a interpretované právne normy Civilného mimosporového poriadku.

Prvá časť navrhovaného zákona obsahuje ustanovenia, ktoré sú odchyľujú od všeobecnej právnej úpravy Civilného sporového poriadku, konkrétne sú tu ustanovenia o predmete zákona, o príslušnosti súdov, o účastníkoch konania a ich úkonoch, postupy v rámci konania v prvej inštancii a pod. Prvá časť ďalej obsahuje niektoré ustanovenia o dokazovaní, o súdnych rozhodnutiach, o trovách konania a o opravných prostriedkoch.

Druhá časť je časťou osobitnou, teda upravuje konkrétne mimosporové konania, a to konania vo veciach rodinnoprávných, konanie o dedičstve, konania v niektorých statusových veciach fyzických osôb, konania vo veciach obchodného registra, konania v niektorých veciach právnických osôb, konanie o umorení listiny a konania vo veciach notárskych úschov.

Tretia časť upravuje niektoré ustanovenia o neodkladných a iných opatreniach súdu. Podobne ako prvá časť nadväzuje na všeobecnú právnu úpravu Civilného sporového poriadku.

Štvrtá časť navrhovaného zákona obsahuje výkon rozhodnutia vo veciach maloletých.

Piata časť vymedzuje spoločné, prechodné ustanovenia a účinnosť zákona.

Vládny návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a súčasne je v súlade s právom Európskej únie.

Predkladaný vládny návrh zákona má pozitívny vplyv na informatizáciu spoločnosti, keďže zverejňovaním rozsudkov a iných oznámení na webovej stránke súdu sa zavádzajú nové elektronické služby. Rovnako má vládny návrh zákona pozitívny vplyv na podnikateľské prostredie a pozitívne sociálne vplyvy, a to najmä s ohľadom na zvýšenú vymožitelnosť práva, ktorá sa aplikáciou zákona dosiahne. Predkladaný vládny návrh zákona nezakladá žiadne vplyvy na rozpočet verejnej správy ani na životné prostredie.

